

Studier Kritiker och Notiser.

Litterär Tidning.

N° 28.

Lördagen den 9 September

1843.

Grundtvig, som religiös skald.*)

Sången tillhör lifamycket som talet den christliga kyrkan. Under alla tidevarf, i hvilka själar, om också blott två eller tre, varit församlade i Jesu namn, har andakten sökt sig ett uttryck på tonernas språk. Både under tempelhwalswet och i den husliga boningen, både i skogarne och i bergsklyftorna, der hjertan klappat i christlig tro, har sången de lågande andarna mot himmelen. Men det war icke blott den rika, gudhängifna känslan, som utgjöt sig i sång: äfwen till förståndet sökte sanningen bana sig en wäg inom poesimens lustgård. Nedan Greklands gamle wise, de så kallade gnomograferna, spridde sina tänkspråk ut bland folket i rytmisk form, och wi känna alla, att Luther ansåg den andliga sången, psalmen, som en wigtig bundsförwandt wid sin reformation. Inom alla Christliga bekännelser hafwa derföre skalder uppträdt, hvilka mer eller mindre rent slagit sina accorder på det davidiska strängspelet, enligt graden af deras inwigning i Guds rikes hemligheter. Ty för att wara en christlig skald, i ordets djupaste mening, fordras i sanning något mer och högre än både det medfödda poetiska anlaget och den förwärfwade konstfärdigheten. Man kan wara i stånd att skrifa en förtjusande dikt "till henne," utan att kunna skrifa en rad till **Honom**, som är "menniskornas Ijus," — åtminstone icke en sådan rad, som består inför trons öga. Fyller icke Kristus skaldens bröst, så fyller Han icke heller hans sång, och då är sången tom i all sin bildstätt. Dikten är alltid en skapelse efter sin mästares beläte. Är mästaren icke till sitt inre wäsende omgestaltad, till likhet med **Honom** som kallade sig människones son, så skall hans skapelse alltid bära den gamla människans prä-

gel, huru ny och frapperande klangbitten i öfrigt må wara. Desså ljuder icke i alla länders kyrkor en sång, som är något annat än dikt, som är det christliga lifwets egen lefwande erfarenhet; och lifsom man kommit under fund med att den Numfordska soppan icke innehåller något näringsämne, så weta wi och att moralwisorna icke kunna underhålla det andliga lifwet.

Danska kyrkan är icke den lyckligast lottade, hwad tempelsången widkommer. Jag will icke säga att Danmark saknar utmärkta christliga psalmförfattare. Dwertom har Davidsharpan klingat skönare der, än i många andra protestantiska länder. Wi behöfwa blott erinra oss bland äldre psalmister den herrlige Ringo och Brorson, och af de nyare, ännu lefwande, Grundtvig, Jngeman och Boje, för att medge att Sarons liljor både wera och dofta på den danska jorden. Men det är den till allmänligt bruk wid offentlig gudstjenst antagna psalmboken, som åtskilliga, ganska betydande brister widlåda. Dessa brister hafwa länge varit insedda och öfwerlagade af de christlige i Danmark, och dessas talan har den genialiske Grundtvig fört, så wäl i detta som i andra stycken, med mycket allwar och mycken consequens. Men för att komma till något bättre, förslår ej blott klagan. Detta insåg äfwen Grundtvig och började utgifwandet af **Sångverk till den Danske Kirke**. Den danska kyrkan, i hvilken med wårt språk "beslägtade toner klinga," ligger icke längre borta ifrån oss, än att de tonerna klinga oss till mötes öfwer sundet. Under en klar himmel se wi ju frän våra skånska slätter tempelspivorna i Danmarks hufwudstad. Helt och hållet lifgiltiga för sångens beskaffenhet i de templen kunna wi wäl således icke wara, om ett christligt sinne lefwer hos oss och wi rätt förstå hwad "en helig, allmännelig kyrka" betyder. Wi wilja för denna gången taga det Grundtvigska sångverket i närmare skärskådande.

*) Uppläst i Stånka pressfällskapet d. 5 Juli 1843.

Såsom bekant är, har Grundtvig verkat i många riktningar. Som mytolog, historiker, predikant och skald har han ett stort och frejdadt namn. Ännu wid inträbandet i sin lefnads höst är han densamme ungdomlige, eller om I hellre viljen det, den manlige, friske, hjeltmodige, fritt fringblickande ande, som han under förgångna år wisat sig vara, — en christnad nordisk kämpe från hedenhörs "med sagastaf og Peters-svärd i haand." Antingen han wandrar öfwer Eddalärans Idawall eller werldshistoriens fält, antingen han står på predikstolen i Christianshavns kyrka eller sitter wid harpan i sin kammare, — öfwerallt är han Grundtvig. Så träder hans egendomlighet fram äfwen i närwarande kyrkosånger, som uppenbara en ande till hälften Luthers, till hälften Ringos, men sammanmält till ett harmoniskt helt. Dessa sånger sönderfalla i två hufvudsakliga afdelningar hwaraf den första under den gemensamma rubriken: **den christne kirke**, innefattar psalmer öfwer de wanliga stora ämnena för vår andakt, såsom skapelsen, återlösningen, helgelsen, uppståndelsen och domen o. s. w. Den andra afdelningen framställer det wigtigaste af bibliska historien i folkwisans manér och i des tonart. Naturligtwis är egentligen blott första afdelningen ämnad till sång i templet. Här förekomma dels originalpsalmer, dels öfversättning ar från åtskilliga gamla skaldar, hörande så wäl till österländska som westerländska kyrkan, dels mer eller mindre omarbetade psalmer, af inländska författare. I synnerhet wid de förnämnda må anmärkas, att förf. icke alltid är biblisk i uttrycket. Så t. ex. börjar Grundtvig en psalm sålunda: **Kong Kristus den förste regierer endnu**, och i en annan psalm kallar han Jesus "**himmelens kronprins**," — en benämning, som ingalunda kan försvaras, sedan Jesus förfätrat att all magt i himmelen och på jorden är honom gifwen. Widare skrifer förf. stundom ett och annat kyrkhistoriskt namn eller factum som är helt och hållet obekant för den större allmänheten, och häraf måste otwifvelaktigt något för den Christliga andaktens störande inträffa. Ett namn, åt hwilket vår skald egnat en hel sång och som desutom ofta förekommer, är wisserligen kändt och wälkändt, — **Luthers** namn; men en annan fråga är, om en apoteos passar ens det namnet wid en christlig gudstjenst. Wi må afka oss att göra Luther till ett katholskt helgon i den Lutherska kyrkan, — ett tillgörande, hwarmed ingen skulle wara mera obelåten än Luther sjelf. Annars är sången till hans ära af intagande stönhet och hjertlighet och kraft.

I Wittenberg, i Sachsenland
der er en grav tilskue,
der hviler sig en from Guds-mand
alt under kirkebue.

Hvad her han hedd, det veed enhver,
som har sin Gud og Bibel kjær,
men hvad han hedder nu hos Gud,
skal engle for os sjuenge ud,
naar vi med ham forsamles.

Sista wersen i denna sång är betydelsefull särskildt för oss och måhända isynnerhet under närwarande bryttingsperiod. Den lyder sålunda:

Lutherus! paa det høje Nord
profetisk du har peget:
der, sagde du, skal bo Guds ord,
naar det fra os er veget.
Ah, vil dit folk Guds ord forsmaae,
da gid det sees, du kunde spaae!
Bli'r ordet husvildt trindt om land,
gid aldrig dog af bøg og gran
det fattes her en hytte!

Ytterligare måste wi ogilla författarens brassande med åtskilliga nationella och locala omständigheter. Icke nog dermed, att han sjunger om "**Daner og Norbagger små**:" han hembär äfwen Gudi "**tusind Tak for Christian-stammen**" och låter "**Danmarks bögeskove**," spela samma rol i den andliga sången som de så länge spelat i den werldsliga. Woro de sånger hwari dyliska saker förekomma, icke psalmer, icke ämnade för den christliga andakten i templet, hwilken helst tänker på det himmelska fäderneslandet så skulle wi skänka dem all den hyllning, de annars förtjena; ty kan wäl något ljusware och hjertligare sägas än detta:

Tak for disse grøne lunde,
Du os gav i Jollevang!
Tak for alle foglemunde,
Du oplod til psalmesang,
for hver lebe, som med slid
løfted røst i naadens tid;
tak, vor Fader! for dem alle,
fra Ansgarius til Balle!

I affeende på de gjorda anmärkningarne må dock en förklaring ega rum. Så misförstå mig, må man icke, som skulle jag med att vara "**biblisk i uttryck**" mena att en predikant eller andlig skald ej finge begagna andra ord i talet eller sången än sådana som i Bi-

beln förekomma eller som wille jag förfasta nationalitet i andlig ditt. Detta wore en i högsta mätto skaf, en tanklös mening. Predikanten och psalmsångaren må gerna ur sitt språks rika källa hämta alla ord, de anse behöfliga för sina idéers omklädnad: de må gerna låna bilder från den natur, som omgifwer dem, gerna ge stöd åt sanningen genom historiens wittnesbörd, och låta fosterlandskärlekens sköna känsla genomskinna sina framställningar. Men är saken som uttryckes, icke öfwerensstämmande med Biblens anda, så är ordet, bilden, liknelsen förfastlig. Swad särskilt psalmen angår, den psalm som icke är beräknad att lesas för dagen och verka för tillfället, utan skall fort klinga genom ett århundrade på mer än en generations läppar och lyfta tusende själar, som tillhöra den ena allmänneliga kyrkan, upp i ewighetens ljus, — en sådan psalm må icke innehålla något, som är i dag, men må hånda icke i morgon: den må som tempelspiran peka blott mot himmelen och låta kungastammar och bokfogar stå der så obemärkta som möjligt.

Vi hafwa antydt några skuggor i den stora Grundtvigka compositionen, och öfvergå nu till dagarna.

Swilket ljus, hwilken warm christendomswär hwilar icke öfwer den herrliga psalmtafeln. Och ljuset kommer här, lifsom på Correggios berömda målning, från honom som föddes i Bethlehem, Guds älskelige son, och den warma wägen blomstrar ur skalbens eget hjerta. För oss, som blifwit wanda wid den Walliniska psalm-tonarten, är här kanske mycket, som wid första anblicken synes ofskönt, något, som möjligtwis förekommer till och med stötande, helst om wi icke äro förtrogna med de danska språk-egenheterna. Men förstå wi att bedömma andliga saker andligen, så upptäcka wi lättligen äfwen inom det mindre granna skallet en kostelig perla; och höra wi någongång förf. sjunga i det enklaste hwardagspråk, höra wi honom stundom tala som ett barn och hafwa barnsliga tankar, helst när han står wid krubban i Bethlehem och gläder sig öfwer den nyfödde frälsaren, så se wi äfwen der ett snille, begänsat af nådens sol och ett hjersta brinnande i Christi kärlek. Se här prof på en julpsalm sjungen i den fromma hyddan:

Belkommen igen J engle smaa,
fra høje himmelsale,
med deilige solskinsklader paa
i jordens skuggedale!

Trods klingrende frost godt aar J spaae
for fugl og sæd i dyale!

Belmødt under sky paa kirkesti,
paa sne vid midnatstide!

Udbære vor Jul ej nænner J,
derpaa tør wi nog lide.

D ganger dog ej vor dør forbi,
Dø volder ej den quide.

Vor hytte er lav og saa vor dør,
fun armod er derinde,
men gjæftet J har en hytte før,
det drages vi til minde,
er kruset af leer og kagen tør,
deri sig engle finde!

Med venlige öine himmelblaa,
i vugger og i sænge,
vi rollinger har i hvet en vraa,
som blomster groe i enge;
D synger for dem, som lærer slaae,
som hørt de har ej længe! o. s. w.

Så enkel och så skön som sjelfwa barnets julglädje, klingar denna sång. Man lifsom märker "Guds engle vandre op og ned paa psalmens tonestige". Det är en folksång men ingen tempelsång. På andra toner går dock sången när skalben framställer ämnen af annan natur. Ty Grundtvig kan wara idyllisk men äfwen serafiskt sublim: han kan sjunga som ett barn bland blomster i dalen men han kan och stiga i dithyrambisk flykt mot höjden. Stundom famstar han som en kämpa i all sin christliga rustning och hugger skarpt in på tidens willfarelser, synnerligast dem som under en sednare tid fått insteg och framgång i danska kyrkan. Sjelfwa påfwen och turken äro icke ens förglömda. Härwid framstympar ej sällan en och annan egendomlig åsigt, som tillhör Grundtvig och dem som närmare slutit sig till honom, och som wäl icke obetingadt kan antagas. Stundom uppträder han som en fiare med förklarad blick och profetiska ord på läpparne, och sjunger om Christi rikes bestånd och tillwärt, i den herrliga öfwertygelsen att alla knän skola en gång böjas i Jesu namn och alla tungor bekänna att Han är Herren. Intet för en christen wigtigt ämne är owidrördt; mycket är fullständigt utfördt, och med synnerlig förfärlig har förf. uppehållit sig wid christendomens grund och kärna, — det stora Frälsarnamnet. Snuffligt hade dock varit, att en man med så mycken lesande insigt i det gudomliga ordet och så mycken egen andlig erfarenhet, skänkt mer uppmärksamhet åt det

andliga lifwets utwedling i det ensfalta, åt Guds rikes uppkomst och fortgång i menniskossjålen. Det är en brist som äfwen förefinnes i vår swenska psalmbok, der man bestått nya födelsen blott en psalm, under det omkring 30 psalmer blifwit eguade åt döden. Likwål äro nådewerkingarna ingalunda af Grundtvig förbisedda, om också stundom blott antydd, och wid den lättaste beröring märker man dock Förf. icke wara inom ett främmande gebit. Hwar han är, der är han hemmastadd, der är han med hela sitt hjerta. Öfwerallt är det den warma Bibeltron som andas i sången och kastar ett ljusligt förklaringssten omkring sig.

Walet af öfwersätta psalmer är gjordt med mycken urfsikning. Öfwersättningarna äro från grekiska, latinska, engelska och tyska skalder, och så måsterliga att man lätteligen skulle anse dem som originalpsalmer, om icke deras härledning från ett annat språk wore angifwen. De äro oförgångliga blomster i detta psalmherbarium, och utan twiswel taga de priset framför många af Grundtvigs egna sånger.

Andra hufwudafdelningen i Sångsamlingen lemna oss det wigtigaste af bibelhistorien i särskilda sånger, till en del efterbildade våra gamla, wälbekanta folksågor med sitt omqvåde. Jag har icke sett denna afdelning fulländad och kan således icke närmare ytra mig häröfwer. Tanken att i wersform framställa bibels handlinger och hufwudpersoner är emellertid en lycklig tanke. En hwar wet huru lätt wersen fäster sig i minnet, särdeles hos det yngre släktet, hos hwilket det poetiska sinnet ännu icke är tillfruset. Och Grundtvig har förstått, att som en snillrik mästare åfskådgöra sina föremål. Allt leswe och rör sig för ens ögon. Man känner sig wara med de handlande personerna. Se här ett prof på hans behandling:

Gud naade mig stackels gamle mand!

Jeg fostred Sønner fuldmange,
men sidder nu ene i hedning-land,
sorgmodig og kroget og bange.

Men lykken hun vender sig ofte om.

Saa klagede Jacob med usgraat haar;
for borte var alle hans sønner.

Han talte da hundred og tretti aar,
utallige vare hans bønner.

Men lykken hun vender sig ofte om.

Vor fader, vor fader! Guds fred, god dag!

Saa lød det nu brat om den gamle,

og neppe for taarer og favnetag

han kunde sig tankerne samle.

Saa lykken hun vender sig ofte om.

Fra elleve munde omkap det lød:

til lykke med aar og med ælde!

Vor broder, din Josef, han er ej død,

han throner i magt og i vælde.

Saa lykken hun vender sig ofte om. o. s. w.

Måhända skulle en dylik bearbetning af Bibelhistorien egna sig för folkskolorna. Ty klart är att folkskolas melodier icke passa för templet, och det kan icke hafwa varit Grundtvigs mening att införa dessa sånger wid offentlig gudstjenst. Tillfället medger dock ej nu att närmare redowisa för lämpligheten af denna bibelhistoriens form för folkskolorna, — ett ämne, som annars wäl förtjente att komma under öfwerläggning. —

Vi kunna ej annat än lyckönska danska kyrkan, att ega en sådan man som Grundtvig, en man med så mycket snille, så mycken lärdom, så mycken verksamhet och framför allt så mycket christendomsallwar. Må han länge få lesa och verka, och måtte hans arbete i Herrans wingård icke blifwa utan allt inslytande äfwen för vårt swenska Sion! —

A. L—d.

Akademiska Underrättelser:

Under sifförflutna wårtermin hafwa följande examina tagits af nedannämnde Studerande:

Teoretisk och praktisk examen theologicum: Filol. Kand. J. E. Duiding, Blekingebo; E. L. Lindergren, Skåning; C. G. Ljungquist, Göteborgsbo.

Endast praktisk examen: L. P. Johansson, G. W. Sjöberg, G. H. Aulin, C. S. Hylén, Skåningar; C. J. Seyl, Göteborgsbo.

Endast teoretisk examen: W. Lillberg Filol. Mag., C. E. Rosenquist Filol. Kand., L. Lundberg, Skåningar; C. Nyden, Smål.; C. J. Hultner, C. J. Kjellberg, Calm.; L. Cahling, Wermlänning.

Examen till rättegångswerken: E. Königsfelt, Adelsm.; J. L. Möller, Skåning; T. E. Tengwall, Göteborg.

Examen till kammar- och räkningswerken: D. J. Gyllenram, Adelsm., J. W. L. Bode, Östg.; C. U. Sällberg, L. G. Thunberg, C. Heurlin, Smål.; D. C. G. Kjellander, Skåning; C. W. Rehn, Blek.; S. E. Fant, Göteborg.; M. Uddenberg, J. A. Dahlström, C. J. D. Weydning, Calm.

Med. Licentiat-ramen: C. H. Sätterberg, Östg.; J. Th. Roth, Fil. Mag., A. Hartelius, Skån.; J. S. Mörk, Fil. Mag. Blek.

Medicine Kandidat-examen: J. A. Wästfeldt, Adelsm., G. J. Hjort, Blek.; J. A. Carlsson, Göteb.; G. W. Miltope, Norrl.

Filosofie Kandidat-examen: J. W. Warholm, Westg.; W. Pihl, W. Widgren, Skån.; K. J. Peterson, J. W. Sjöbom, C. A. Holmberg, Blek.; J. Fyden, A. S. B. Lindh, Calm.; Th. Jhrman, Norrl.

Filologie Kandidat-examen: C. H. Mellin, C. Warholm, Westg.; J. M. Wimmerstedt, Ch. Eckerbom, K. A. Lindwall, J. T. Blomstrand, Smål.; N. L. Andersson, J. R. Andersson, C. A. Beckfries Friherre, B. G. Borg, M. Chr. Herrlin, D. E. Holmquist, S. Hendeberg, P. J. Dubb, M. Curenus, J. U. Quensel, G. Ljunggren, Skån.; G. B. Schaar, Blek.; C. J. Johansson, D. R. Rabe, C. Olbers, A. E. Lyfander, Göteb. Säfom blifwande Läkare: J. G. Aspelin, Smål.; J. M. Samberg, J. L. Willman, J. M. Flyborg, J. M. A. Jönsson, Skån.; S. Sjömann, Calm.

Inalles 77 ynglingar hafwa undergått Student-examen, hwaraf 11 tagit den fullständiga på en gång, 29 kompletterat hwad som återstått sedan föregående terminer. J. J. W. Dahl från Carlshammns skola erhöi högst antal betyg (15) som gifwits denna termin.

Under samma termin hafwa följande dissertationer blifwit ventilerade:

C. S. Bring, Ordbok för att befördra studerandet af Hertzels Skrifter XXXIX—XLII. pag. 367—414 (Resp. pro gradu W. D. S. J. Königsfeldt Adelsm. Skån., J. W. Warholm. Coll. Scholæ Westg., J. Ryden B. D. M. Calm., A. S. B. Lind B. D. M. Calm.); Severin Capallin, De formis Casuum Græcorum. P. I. II. (För erhållande af docentur i filosof. fakult. Resp. pro exerc. C. A. Pallin Werml. L. J. Swanström Smål.); C. J. Sjö, Elementärahandling om Seriers Convergens. I. (Resp. pro gradu Th. Jhrman Norrl.); Philibert Humbla, De Crimine Falsi, speciali respectu ad jus Suecanum habito. P. I. (För erhållande af docentur i jur. fakult.); A. Lundquist, Aphorismi Pædagogici (För erhållande af rektorat; Resp. pro exerc. S. Hendeberg Skån.); J. G. Lönegren, Theses (För erhållande af rektorat; Resp. pro exerc. J. R. Rieg Skån.); S. Reuterdahl, Apparatus ad Hist. Sveo-Goth. Celsiani Sectio 2:da P. LVIII & ult. pag. 213—16. (Resp. pro exerc. G. E. Warholm Westg.); J. C. Nies, Vita S. Gregorii Armeniensis. Legenda Suecana, ex antiquo cod. Bibl. Lund. edita. (Resp. pro exerc. J. L. Borgström Werml., J. Molin, P. D. Lundahl, W. R. A. Lindahl och J. M. Lindahl Blekingsboar, Chr. Ekström Skån.); J. C. Nies, Revelationes S. Birgittæ fragm. & Legenda S. Mechtildæ, fragm. ex. ant. cod. Bibl. Lund. ed.*) (Resp.

*) Dessa, jemte de af samme Präf. förut utgifne Bonaventuræ meditationum vitæ Christi versio suecana, öföfä

pro exerc. J. C. Drotty Östg.); J. C. Nies, Legenda Suecana ex antiquo codice Bibl. Lincop. edita. P. I—IX. (Resp. pro exerc. J. R. Osterman Blek., E. Seldener, J. Damm, C. G. Kallenberg Skåningar, S. J. Blom Blek., J. R. Backman, C. E. Backman Göteborgare, C. J. Eysell Skån., A. Chr. B. Roos Blek.); S. Sätterberg, Östg. (Præf. J. Sönerberg), Reflexioner öfver den praktiska Medicinen (För medicinska doktorsgraden); N. Th. Simonsson, Aphorismi Pædagogici (För erhållande af rektorat; Resp. pro exerc. C. J. Collin Blek.); S. J. J. Westerberg, Theses (För erhållande af rektorat; Resp. pro exerc. E. L. Lindergren.)

Notiser:

Norrige. Bland nya här utkomna originalskrifter må ansökas: Reiseroute, der angiver Hovedveien mellem Christiania og Trondhjem, Molde, Christiansund samt Nöraas. Ny forbedret Udgave. 12 s. J. C. Abestjed. — Portrater af mærkelige Nordmænd med korte Levnetsbeskrivelser. 2:den Række afbøde mærkelige Nordmænd, 1:ste Hefte, M. C. Hansen. 12 s. Guldb. & Dzwonk. — Sange for den norske Bondestand af Jens Jettig. Med et Anhang og Melodier, udsatte i Talsyngetegn. 30 s. Guldb. & Dzwonk. — Udtog af Kirkehistorien, nærmest til Brug ved de lærde Skoler af Volrath Bogt. 24 s. Joh. Dahl. — Det norske Sprogs Grammatik af Johannes Musæus, Overlærer og Bestyrer af Arendals Middel- og Realkole, Medlem af det kongel. norske Videnskabselskab. 60 s. P. J. Soppé. — Deutsche Lieder von H. Heine, Moses und Reststab, compon. von Emma Freyße-Sessi. 48 s. Joh. Dahl. — Norges Konstitutions-Historie af Henrik Bergeland. 3:die Hefte. 96 s. Joh. Dahl. — Geistlig Kalender for Kongeriget Norge 1843. 24 s. Guldb. & Dzwonk. — Juridisk Kalender for Kongeriget Norge, 36 s. Guldb. & Dzwonk. — Norske Noveller af Theodor Reginald, 2:det Bind, indeholdende "En norsk Mætro." 1 Spd. 24 s. Guldb. & Dzwonk. — Guldstjernen, en Samling af Eventyr, udg. af Edd. T. Thoresen. 24 s. Guldb. & Dzwonk. — Forklaring over det nye Testaments Skrifter af W. A. Berels. 3:die Deels 2:det Hefte indehold. Apostelen Paulus' første Brev til Menigh den i Korinth. 60 s. Chr. Gröndahl. — Niels Stockfleth Schults Prædikener til hver Søndag og Helligdag i Aaret. 2:det Dplag. 1 Spd. 24 s. A. D. Wulfsberg & Komp.

= Säfom en påsande kommentarie till nyhånförda äfwenfom till de förut då och då i detta blad meddelade uppgifter på i Norrige utgifna skrifter, intaga wi nedanfående uppsats ur den i Christiania utkommande tidningen "Morgenbladet" (nr 87 för innevarande år. Den angifwer ganska riktigt, säfom wi tycka, den synpunkt, ur hwilken den närvarande literära werksamheten i Norrige bör bedömmas, förddisjer in-

förredde med särskildt titelblad; Scriptores Svecici medii ævi cultum culturamque respicientes. E manuscriptis hucusque ineditis edidit Dr. Joh. C. Nies. I.

galunda att den norrsta literaturen ännu icke kan göra anspråk på att komma i jämförelse med sina begge skandinaviska medsyfkon och framställer de naturliga orsakerna till detta förhållande. Uppsatsen lyder som följer:

Et Blik paa vor literære Stilling.

Naar vi overse de literære Frembringelser, som det forløbne Aar har bragt os, bliver vel ikke Blikket synderligen tilfredsfuldt hverken ved Mængden eller Gehalten, skjønt dette Aar ikke adskiller sig meget fra de foregaaende og formodentlig i en temmelig lang Række af efterfølgende vil have Sideskytter nok. Vor Literatur er en begyndende siger man; Alt hos os er ingen Fortættelse af noget allerede Begrunder og Fast; men det er i vor Tid sely grundlagt, begyndt fra nyt af og maa bedømmes og anses derefter. Det samme gjælder om den literære Virksomhed; den hverken kan eller bør med Respektfuldhed sammenlignes med de andre skandinaviske Rigers, uden at tillige dette Hensyn vel tages i Betragtning, og Dommen sælkes derefter. Om den end er liden, maa der lægges Mærke til, at under Beskræbelsen og Kampen for at grundlægge og uddanne fast de vigtigste af Samsundslivets og Statsbygningens Dese og under de ved saadanne Omstændigheder mere end sædvanligt mangfoldige og forfærdede materielle Krav, maa de aandelige faa tilbage, thi hvad der danner og frugtbargjør et Lands Literatur og lader denne trives og vore, kan alene have til Grund et Samsund, som i sine materielle Hovedretninger har udviklet sig, hvor Samsundslivet flyder, om end ikke jævnt og røligt, saa dog i et allerede indtaget og fuldkommen indrettet og bekvemt Leie. Da vil ogsaa de fornødne Hjælpebidler være beredte til de aandelige Kravs Fremme, hvilke nok vilde ytre sig og fordrø Tilfredsstillelse; man vil søle Dnsfer og tage Forholdsregler, som nu den anden Side af Livet, de materielle Forbringere, overbøyer og undertrykker. Til denne Grund kunne de fleste andre, som hos os anføres, tilbagevises som til deres principielle, idetmindste have de forudsættelser faaet deres Existence eller Indfyldelse ved samme. De Indretninger, især de høiere videnskabelige Anstalter, som skulle udvikle og nære de Gyner hos Nationen og vække og understøtte de Tilbøieligheder, hvorved en literær Virken og Stræben kunde trives og have Fremgang, ere i deres Opmønst, og bestode derfor endnu ikke det fornødne Fond af Kraft og Dygtighed. Fra Universitetets Lærerpersonale, som her fornemmeligen maa komme i Betragtning, ere vel flere Skrifter af videnskabelig Betydning fremgaaende, især paa Naturvidenskabernes og Jurisprudensens Gebet, ligesom og vore saa videnskabelige Tidsskrifter i Høiskolens Docenter have haft deres fornemste Støtte; men tillige vil man ved at se hen til Deltagerne sraar ventærte et lidet Antal altid tilbagevendende Navne, og mere erholde et Beviis paa, hvad Enkelte kunne udrette end paa Alles Samvirken, den første Dels Uvirksomhed finder sit Modstykke i nogle Aar's Iver og Flid. Paa Folket sely, der i sin Modtagelighed for og Værdsættelsen af literær Syssestættelse danner en væsentlig og nødvendig Spændkraft for og Fremdriver af en saadan Virken, har den hidtil seldfindende ensidige Udvikling af vort Folketslyt havt en Indfyldelse, som i

denne Henseende ikke har været gavnlig, saa naturlig og tilbøielig den end i flere andre Henseender har været. Hensende paa at ordne os og finde os tilrette i den ny Stilling, som vi have indtaget, og benytte samme, have Beskræbelsene hidtil været optagne i denne ene Retning. Lidet har man bekymret sig om og lyttet til andre Røster og Planer end saadanne, som havde Hensyn paa den nuværende Tilstand. Sely har man villet modtage Bink og Raad om, hvorledes Alt bedst kunde indrettes i Huset, hvordan enhver Ting var at stille og ordne, og hvorledes den rettest og hensigtsmæssigt kunde benyttes; endnu har man ikke havt Tid til att sætte sig ned i sin Solig og sætte Tanken paa, at der gives Ting, som i deres Fremstilling have Værd i og før sig, uden Hensyn til deres tilbøielige Anvendelse. Videnskaben er vistnok i høieste Grad praktisk, idet den enten fremgaar af Erfaringen, eller gaar forud for den som dens Regler, som lærer om, hvorledes den benyttes med størst Fordel og paa bedste og værdigste Maade; men den er dog ikke saa umiddelbart knyttet til den ydre Anvendelse — til Praxis —, att den erkjender denne som sit egentlige Maal, for hvis Skyld den ene er til. Theorien er vel guul og forfæilet, dersom den ikke bidrager til att lede og realisere den ydre Virken; men sin Hensigt har den i sig sely, og den bliver praktisk eller befordrende en saadan Stræben derved, att den danner og udvikler de indre Grunde, hvorfra den ene udgaar, hvorpaa dens Tilsynskommen og dens Maade att være paa beror; eller ogsaa samler den de ved Praxis vundne Erfaringer og ordner dem overensstemmende med sine Principer til en Eenhed, ophlyser dem derved og gjør dem forstaaligere og nyttigere ved att stille dem i indbyrdes Sammenhæng og under et almindeligt Oversyn. Naar man derimod sraa alle Kanter omgives af ydre Krav, er ganske optagen med att berede og ordne det ydre Liv, agtes lidet af Værd, som ikke ligetil og tydeligt har ubelukkende Hensyn paa det, som ligger nærmest. Man vil have Resultaterne uden att spørge efter, hvorledes de ere frembragte; man bedømmer dem efter Anvendeligheden paa den Stilling, hvori man er, og vilde tro att spille sin Tid ved att sætte sig til att overtænke, hvorvidt de af indre Grunde vare rigtige eller ikke, eller hvad Plads og Værdi de havde paa det Gebet, som Videnskaben indtager. Af denne Tidens almindelige Stilling ere tillige, om jeg saa kan sige, de materielle Forbringere for Literaturens Opmønst, et læsende Publikums Sands og Anerkjendelse, dets pekuniære Understøttelse, blevne fornemste. Med disse Forhold er ogsaa den Charakter, vor Literatur fremviser, fuldkomment overensstemmende. De egentligt videnskabelige Skrifter ere saare saa og næsten ubelukkende af en saadan Beskaffenhed, att deres Anvendelse, deres Forhold til Praxis, ligger meget nær, og de høre saaledes især til Naturvidenskaben eller Lovkyndigheden. Den første Del af den anden Literatur sigter aabenbart til og er fremgaaende af tilstedeværende ydre Krav. Herhen hører Skolekrifterne, de forholdsvis temmeligt talrige populære Haandbøger, omfattende hvad der hører til forskjellige borgerlige Syssler, eller behandlerde Borgernes Forhold til Staten, de populære juridiske Haandbøger. Dernæst indtages Pladsen blandt vore trykte Sager af en ikke saa ringe Del Betænkninger, ud-

komne fra de mangfoldige nedsatte Kommissioner. Resten dannes af Skrifter dels af populært religiøst Indhold, som Prædikener, Andagtsbøger, dels af æsthetisk, som Digte, smaa Fortællinger, o. s. v. Hertil slutte sig nogle, som et eller andet Diebligt Krav har frembragt, en eller anden hurtigt indtrædende og ligesaa hurtigt forsvindende Bevægelse i Livet, saadanne Smaaafskrifter, som behandle disse saakaldte Dagens Spørgsmaale; de ere næsten alle esemere, et Dieblig har givet dem Tilværelse, og deres Interesse forsvinder med Bevægelsen.

Der gives ogsaa foruden de ovenfor anførte almindelige Grunde ogsaa enkelte specielle, saaledes vor Afviselighed fra de Punkter, hvor det aandelige Liv virker kraftigt og opvækkende, og de faa Midler, som vi have til at tilintetgjøre eller dog formindste Afstanden, ved hurtigen og let at gjøres bekjendte med Livet og dets Bevægelser, samt med de Virkninger, som det har frembragt, de literære Produkter. Ogsaa hos os selv mangle de samme Midler til at gjøre bekjendte vore literære Frembringelser, lede de Røbende i Balget, opfordre til det Godes Kjøb og Understøttelse, og vække Lysten og Interessen baade hos Forfatterne og Læserne. Dette kunde et almindeligt literært Tidsskrift, naar det blev godt redigeret, fornemmeligen bidrage til, idet samme baade skulde forbinde vort Publikum nøiere med dets egen Literatur, og tillige med Udlandets ved at udhæve og bekjendtgjøre det Eminenteste, som der viste sig, og saaledes lede og befordre vort Bekjendtskab dermed. Et saadant Tidsskrift burde retteligt udgaa fra fleres Forening og Samvirken, vække Tillid ved Udgifterne og Deltaugerne, bevare denne og vinde Agtelse ved sit Indhold, og det skulde da i det Aandelige blive, hvad vore Dampskibe ere i det Jdre, et Mittel til at opbære Følgerne af vor naturlige Stilling.

Der er ved disse Grunde en glædelig, strax sig frembydende, Betragtning, at de Klager, man i denne Sag kan oplyste, mildnes derved, at de sees begrundede, ikke i Fjels Charakteer og naturlige Aandsbestaffenhed, men i Omstændighedens fremgangne af stedfindende Forhold og deraf følgende Udvikling. Disse baade kunne og ville høves. Vi maa vel erindre, at vi staa ikke midt paa Banen, men i dens Begyndelse, vi have en Fremtid, der skal udvikle sig af Nutiden, ikke af vor Fortid, fra hvilken vi ved en vid Kløft ere adskilte. Thi vor Fortid er ikke for os, hvad den er for de fleste andre Nationer, — en Morgen, hvis Dag vi nu opleve; men den tilhører en forbigangen Dag, fra hvilken vi have været adskilte ved en Nat, og vi ere nu vaagne til en anden Dags Morgen, hvis Charakteer vi selv skulle forberede og danne ved denne Morgens Anstrængelser. Vi vente vor Middag, have ikke overlevet den; Fortiden belærer os om, hvad vi kunne, og opfordrer os til ikke at svigte Lærdommen, men den inneholder ikke Elementerne til vor nuværende Udvikling. De Klager, som kunne høves over, hvad der i en eller anden Henseende mangler os, bære derfor ikke Angerens Præg over, at det ei er anderledes, at vi have forfeilet noget, som burde være skeet, skeit ud fra det Maal, som skulde været efterstræbt, eller udført noget, som

burde været ugjort, men de bære Formaningens til, ikke at forfomme det ene forat jage efter det andet, Opfordringens til, ved at grundlægge vor kommende Udvikling, ikke at være ensfaldige, til ikke at glemme, at ogsaa Aandens Felt har sin Interesse og sine Fordringer; — der ligger i saadanne Klager et Smeriens Bee over noget Tabt, men et opfordrende "vogt Dig" har intet att tabe. Hvad der maa gjøres i denne Henseende, hvilke Forholdsregler der bør tages, hører ikke hid, og erkjendes først Kravet ogsaa i denne Retning, vækkes Lysten til at tilfredsstille det, findes nok Midlerne. Disses Bestaffenhed fremgaar hovedsageligen af dets Natur, som de skulle virke mod, og ere saaledes tildels allerede antydede i det Foregaaende.

= Hans Majst Konungen och Hans Kongl. Höghet Kronprinsfen hafwa till tröcken af deras tillfredsställelse med den af Kand. Juris **A. W. Berg** utgifna reskriptsamling, genom statsministeren Due låtit tillställa honom, den förre ett exemplar i guld af medaljen "illis quorum meruere labores" och den sednare en silfvermedalj med besifven "memoriae pignus."

= Den unge skalden **C. Mousen** har på Guldberg och Djwontowffs i Christiania förlag utgivit en ny öfversättning af Tegners "Fritthofs Saga." Redan år 1826 utgafs i Bergen af S. Fos en öfversättning, hwaraf 2:dra uppl. följande året utkom i Christiania. Mousen berömmes såsom betydligt öfverträffande sin föregångare både i sann uppfattning af originalens anda och i bibehållande af Tegners herrliga bilder och tankar, hvilka Fos behandlat något för mycket fritt äfwen på sådana ställen der en ordagrann öfversättning skulle hafwa klingat wida stönare.

= Morgenbladet innehöll nyligen en öfversättning af Asfar Lindblads poëm "Missionären." Öfversättaren är Kand. theol. **C. A. Sundt**.

Danmark. Den berömda läkaren, Professor **Ludwig Lewin Jacobson** afled i Köpenhamn af en heftig feber den 29 sista Augusti. Fädrelandet yttrar om honom: "Han var en af vore dygtigste, mest ansete Læger, og en af vore saa verdensberömda Videnskabsmænd. Magtet han af Naturen var begavet med et hurtigt og skarpt praktisk Blik, var practisk Virksomhed neppe hans Hovedbeskæftigelse; men han fyste de helst med utrættelig Flid paa sin Videnskabs forskiellige Gebeter, og fulgte med ufravendt Opmærksomhed alle Fremskridt og Opdagelser i disse. Fornemmelig beskæftigede han sig med Physiologi og comparativ Anatomi, hvorhen hans fleste Skrifter og Afhandlingar høre, og hvori han har gjort Opdagelser, som gave ham et europæiskt Navn, og ville sikke ham et varigt Minde i Videnskaben selv. Ved chirurgisk Academi var han i sin Ungdom en kort Tid Docent, mulig har kun hans Troesbekjendelse været Skyld i at han ikke senere indtraadte i samme Stilling ved Universitetet. En Mængde af de mest ansete videnskabelige Samfund havde i Anerkjendelse af hans Fortjenester optaget han som Medlem."

Ryssland. Dr Adolph Christian Heinrich Senke, Kongl. läsefäst hofråd och Professor i Medicinen vid Universitetet i Erlangen, dog beräddes natten emellan den 7 och 8 sist. Augusti i sitt 69 ålders år. Född i Braunschweig 1775, kallades han år 1805 till Universitetet i Erlangen, vid hvilket han alltså sedan, uti 39 år, varit en högt aktad lärare. Hans utmärta verksamhet såsom fristhållare, särdeles i den forensiska medicinen, är bekant uti den lärda världen.

Den 10 sist. Augusti dog i Jena storhertigl. sachsiska hofrådet Dr Jacob Friedrich Fries, Professor i Filosofi, Matematik och Fysik vid Universitetet, nära 70 år gammal, af följderna af en honom den 1 Januari innevarande år träffad slagattack, hvilken förnyat sig i Februari.

I Gräs i Steiermark göras grandiosa anstalter till värdigt emottagande af naturforskare och läkare vid det till innevarande månad berämda mötet; en sal har enkom blifvit byggd, hvaruti tusen personer kunna få rum att spisa. Erkehertig Johan bereder de lärda gästerna en verklig steierisk folkfest, i det han för nämnda tillfälle dit inbjudit landsfolk från alla steieriska kretsarna, på det naturforskare må kunna till sina hemorter medföra ett klart begrepp om Steiermarksboarnes klädebräcker, dansar, lekar, sång och alla andra egendomligheter. Guvernören ställer i ordning sin trädgård och flottet, för att gifwa dessa herrar en högst briljant aftonfest; korteligen alla bemöda sig att, så widt möjligt, genom emottagandet i Gräs öfverträffa alla de städer, som förut haft att föga sig af desse lärdes besök.

Svensk Litteratur under Augusti månad:

Zoologi: Kort Utläggning af S:r Pauli Bref till Galaterna, utg. af Magn. Fr. Noos. Öfvers. af N. J. Landbom. 32 ff.

Juridik: Om Etsöret enligt Landskapslagarne. Afhandling i Häberneslandets äldre criminal-rätt, af —nn (Chr. Naumann). 24 ff.

Filosofi: Elementar-kurs i Psychologien, eller Lära om Menneskafjelens natur, för Gymnasial-undervisningen utarbetad af N. L. Trana. 32 ff.

Statsvetenskap: Strödda tankar om Sambandet emellan Folkskola, industri och fattigvård, af Backlund. 12 ff.

Filologi: J. E. Swedbom; Utkast till Satslära med hufvudsakligt afseende på Svenska Språket, jemte talrika uppgifter till syntaktiska öfningar för nybegynnare; såsom ledtråd vid den första undervisningen i modersmålet, efter en ny plan utarbetad. 28 ff. — Fransysk Minnesbok eller Samling af de nödvändigaste, i umgängsspråket brukliga, ord och talesätt, ordnade under särskilda hufvudtitlar; jemte förberedande grammatikaliska förklaringar och derpå grundade öfningsexempel, till Skolornas tjänst utg. af C. N. Öhrlander. 24 ff.

Historia och Geografi: Notiser om de förnämsta adliga Familjer i Ryssland, af Grefve D'Almagro (Dolgorucki), Öfvers.

24 ff. — Fjerde Delen af Grekiska och Romerska Profalter: Romerska Historien af Titus Livius. Öfvers. af D. Kolmodin. Innefattande XXI—IV BB. 1 R:dr. — Mälaren med dess Stränder och Dar samt närmasse Ömgifningar. En Handbok för Resande. 44 ff. — Götha Kanal och dess Ömgifningar. Handbok för Resande, som färdas på Ångbåtarna emellan Göteborg och Stockholm. 24 ff. (Häraf äfwen en uppl. på fransyska under titel: Guide de Voyageur sur le Canal de Gothie entre Gothembourg & Stockholm. 24 ff.)

Öfwa Vetenskaperna: 20:de Delen af Swenska Akademien's Handlingar från år 1796. 2: 8. — Program och Tal vid Werid Lärwerk den 11 Maj 1843, af Gymnasti d. w. Rektor, Nils Lindgren, Lektor i Teologien. 16 ff. — W. Alex. Der falske Woldemar. 4—8 hh. (N. Läs-Bibl. 2:a Saml. 1843) 40 ff. — Godwie-Castle. Ur Hertiginnans af Rottingham efterlemnade papper. Öfvers. fr. 4:de Eng. uppl. 3 Delar (IV Arb. af Rabin. Bibl. 1843) 2: 16. — Paul de Kock, En giffärdig man. Öfvers. 40 ff.

Öfva Konst: Porträtt af M:lle Henriette Nissen. Måladt af Julien, Lithogr. af Cardon. 2 R:dr. — Sveriges Store Män, Snillen etc. 26—27 hh. 24 ff. — Plan och Panorama öfver Stockholm. Ritad af Meyer et Komp., samt gräverad på sten af Dethleff. 2: 24. — Bacchi Abelsmäns Wapen, enligt nr 1 af Fredmans sånger. Lithografierad planch, med nr 1 af Fredmans sånger i musk. 20 ff. — Duo de l'Opera le Norma chanté a Stockholm par Mad:selles J. Lind et H. Nissen, arrangée pour le Piano 4 m. par F. Schubert. 1 R:dr.

Medicinska Vetenskaperna: Om Chorean inom Jönköpings Län och det deraf uppkomna religiösa swärmeriet. Af S. E. Sköldberg, Provincial-Läkare. 16 ff. — J. Pontén, Predikofjukan i Småland. 8 ff.

Naturvetenskaperna. Atlas öfver Wertrikets Terminologi, af J. Arrhenius. 40 ff. — Om Kanarifoglar. Fullständig Anvisning till deras känedom, födsel och uppsödande af W. Lange. Öfvers. 20 ff.

Matematik: Geometri, i förening med Liniar-teknik, för Folklärare-Seminarier och Folkholor, af C. M. Lagerhamn. Med 7 quarupplancher, ritmönster och mathem. figurer samt 4 ark text. 24 ff.

Bergshandtering och Teknologi: Handbok i Stångjernsberedningen. 1:sta Delen: Malmrofiningen. 40 ff. — Om Teknologiens framstig. Årsberättelse afg. den 31 Mars 1841, af G. E. Pasch. 24 ff.

Alla priserna i Banco.

N:r 29 af denna Tidning utgifwes Lördagen d. 30 September.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

